

Отже, у цей час Волині бракує професійних музикантів, тому певні прогалини в музичному виконавстві відшкодовуються за рахунок гастролюючих митців. Але державна філармонія не може задовільнити музичні потреби своїх земляків. Інколи, ця справа вирішувалася за рахунок окремих приватних фірм, які вели активну меценатську діяльність.

Література:

1. Алексеєва С. С. Лауреатом обласної мистецької премії імені Ігоря Стравінського за 1997 рік став камерний оркестр «Кантабіле». Віче. 2.07.1998.
2. Бортніков В. І., Надольний Й. Е., Денисюк В. Т. Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.). Луцьк: Редакційно-видавничий відділ «Вежа» Волинського державного університету імені Лесі Українки, 2001. 694 с.
3. Волинь за роки незалежності: Статистичний збірник: ювілене видання: статті, таблиці, схеми, діаграми. Упорядник Мотиль М. І. Луцьк: Надтир'я, 2001. 408 с.
4. Гуменюк Н. А музика вічна. Віче. 1.06.2000.
5. Сумаркова В. Народне струнно-смічкове виконавство в контексті світової музичної культури та особливості слов'янської традиції. Київське музикознавство. Зб. Статей. Випуск 6, 2001. 395с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-317-3-28>

THE DEPTH OF MEMORY OF FOLK ART

ГЛИБИНА ПАМ'ЯТІ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА

Piso S. Ya. Пісьо С. Я.

*Senior Lecturer at the Department
of Construction and Architecture
Lviv National University
of Nature Management
Lviv, Ukraine*

*старший викладач кафедри
будівництва та архітектури
Львівський національний університет
природокористування
м. Львів, Україна*

Походження бойків є однією з найбільших загадок історії українства, про яких хорватська дослідниця Н. Каліч писала, що на бойків було витрачено більше чорнил, аніж їх було самих. Загадка виявилась настільки важкою, що тепер вже мало хто переводить на неї чорнила. Антрополог Хведір Вовк, сучасник Івана Франка, довів подібність антропологічних рис бойків не

лише до полтавчан, але й до південних слов'ян Сербів і Хорватів, а також аргументував велику спільність з останніми бойків та лемків в обрядах і віруваннях, хоча цілком можливо, що бойки – це також рештки асимільованих хорватами кельтів-воїнів [1, с. 1].

З давніх часів славиться Бойківщина своїми мистецькими традиціями. Збережені на Бойківщині твори народного малярства XVI–XVIII ст. належать до комплексу унікальних пам'яток української загальнонаціональної художньої культури. Традиційне декоративне мистецтво Бойківщини: вишивка, різьба по дереву, декорування одягу, розпис писанок – мають свій самобутній характер. А архітектура посідає чільне місце в культурній діяльності місцевого населення та принесла йому загальне визнання. І це цілком природно, адже на Бойківщині споконвіку був ліс – чудовий будівельний матеріал. Народні майстри будували хати з галереями, водяні млини, церкви, дзвіниці, які ми зараз вважаємо шедеврами народного зодчества. Впродовж століть вироблявся неповторний бойківський стиль, в якому відобразилися кмітливність, спостережливість, естетичні смаки та уподобання будівничих. Використання деревини сприяло розвитку її художньої обробки та технології. Давні будівлі вражають своїм виглядом, вдалим дотриманням пропорцій, завжди доречним декоративним оздобленням, доцільністю і раціональністю. Кращі зразки архітектури витримали випробування часом та стали пам'ятками культури – свідчать про високу майстерність, художній смак їх творців.

Ще видатний польський етнограф І. Коперницький, відвідавши в 1889 році Українські Карпати, зокрема Бойківщину, відзначив велику мистецьку цінність місцевих житлових будівель: «Мені вдалось ближче і докладніше пізнати тільки їм властиве замилювання в оздобленні будівель. Маю багато цікавих рисунків дверей луковатих, оздоблених з великою видумкою», – писав вчений. Цю неповторність і оригінальність, зразкову гармонію пропорцій і тісний зв'язок з природою та давніми традиціями українського народу підтвердили пізніші вже сучасні дослідники Г. Н. Логвин, П. Г. Юрченко, В. П. Самойлович, П. І. Макушенко, С. А. Таранушенко [2, с. 1].

На стінах бойківських хат добре виділяються завжди маленькі вікна. У будівлях XVIII та XIX ст. обв'язки вікон робили з масивних брусів, у пази яких закріплювали стесані по краях вінці зрубу. Частина верхнього та нижнього вінців, які підтримують зовні обв'язку, оздоблювали східчастою різьбою. Галереї мали невисокі (з трьох-чотирьох брусів) зрубні огорожі, які на верхньому і нижньому вінці оздоблювалися декоративною різьбою, найчастіше у вигляді кривої лінії. В огорожі галерейки ставили масивні арки – портали, звужені і заокруглені догори, прикрашені декоративною різьбою. Ці арки були опорою для прогону та

підкреслювали вхід до будинку. Заокруглені завершення аркових порталів та одвірків були зумовлені характером матеріалу. Бічні одвірки з'єднувались по кривій лінії з верхніми. Це досяглося за допомогою вирізних дощок (підкосів), які прибивали дерев'яними кілочками. На фасаді вони завжди виступали, створюючи своєрідний орнамент. Декоративна різьба в оздобленні стримана, нею прикрашали ті архітектурні деталі, які потрібно було виділити, підкреслити і майстрам надзвичайно влучно вдавалося поєднати ці різьблені прикраси з усією архітектурою. Найчастіше художньою різьбою прикрашали верхні частини одвірків, портали галерей. Оздоблювали різьбою також завершення кронштейнів, стовпів, сволоки. Здебільшого різьбою прикрашали ті деталі, які можна було розглянути на відповідній відстані. Дрібну різьбу використовували рідко. У декоративній різьбі найчастіше використовувалися відомі у слов'ян різновиди розет – круги, які перетиналися концентричними колами, півколами лініями або заповнювалися шестипелюстниками. Одне або кілька концентричних кіл з різноманітними заповненнями зображали сонце, яке було символом життя. Інша назва Громовик або Громове колесо – давній шестипелюстковий символ, вписаний в колесо, народний оберіг слов'ян, символ Перуна – бога грому і блискавки, граду, небесного вогню і дощу. Також деколи являє собою восьмипелюсткову розетку, яка є одним із різновидів індоєвропейських солярних знаків та збереглася до наших днів завдяки археологічним та етнографічним знахідкам. В римлян та кельтів мала назву – Колесо Юпітера. Символізує небесні стихії: Небо, Сонце, Вогонь, Грім, Блискавку, Дощ. Також є припущення, що цей знак міг позначати кульову блискавку, в езотеричних колах його називали – «Квітка Життя». Вважали, що цей символ лежить в основі сакральної геометрії. У народі і бойки в тому числі називають його просто – «ружа», тобто роза, розетка [3, с. 1]. Три або два концентричні півкола в нижній частині одвірків доповнювалися в деяких зображеннях загадковою кривулькою, що дуже нагадує роги бика. Трапляються в дощатих огорожах галерей оздоблення у вигляді зигзагів і трикутників, з'єднаних між собою, або й відокремлених. Трикутники (трактуються як знаки родючості) розміщені по всій поверхні кількома рядами. Поширені й рослинні орнаменти у вигляді складних барокових вазонів або окремих гілок. Своєрідним оздобленням одвірків вхідних дверей, сволоків були і написи, у яких зазначали дату побудови, прізвище майстра. Ці написи засвідчують повагу народу до грамоти, писання, а також до історичної обгрунтованості.

Зразком художнього оздоблення в архітектурі є хата 1910 року з села Тухолька Сколівського району Львівської області, що експонується у Львівському музеї народної архітектури та побуту, майстром якої був

Іван Волошин. На особливу увагу в цій споруді заслуговують галерейки, що розташовані з фасадного і тильного боків. На них можна ввійти через аркові портали з широкими одвірками, які багато оздоблені площинною різьбою з традиційними орнаментальними мотивами. У художньому оздобленні хати помітна єдність у їх використанні. Ключем до розгадки може служити давнє уявлення про поділ Всесвіту на три яруси: небо, землю та потойбічний світ. Верхній ярус – розети, що повторюються в оздобленні всіх зовнішніх одвірків і аркового порталу, стовпів галереї. Середній ярус представлений рослинним орнаментом, виноградною лозою на стовпах галереї. Потойбічний світ відмежовується трьома зубчастими лініями, що повторюються на одвірках аркового порталу. У чіткому поділі різьби на яруси, в розташуванні окремих композицій, в обов'язковій наявності одних і тих же сюжетів і мотивів втілювалося уявлення селян про світ, його будову, добрі та злі сили [4, с. 47; с. 124].

Народне мистецтво вкотре демонструє неймовірну глибину пам'яті застосовуючи давні, сакральні та загадкові символи в народних орнаментах майстрами-різьбярами, надзвичайно влучно поєднуючи ці різьблені прикраси з усією архітектурою.

Література:

1. Бойки. URL: <http://carpathian-heritage.org.ua/ua/boiky>
2. Які ми бойки? Туристичний портал Рожнятівського району: URL: <http://rozhniativ.if.ua/bojkivschna-dlya-turystiv/yaki-my-bojky-2/>
3. Громовик – символ Перуна, культовий оберіг слов'ян. Інформаційно-аналітичний, культурно-просвітницький портал: URL: <https://spadok.org.ua/narodni-symvoly/gromovyk-symvol-peruna-kultovyy-oberig-slov-yan>
4. Данилюк А.Г. Давня архітектура українського села. Етнографічний нарис. К.: Техніка, 2008. 256 с.; іл.